Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

БЕЛАРУСКІ ЗВОН

Радыкальная тыднёвая часопісь.

Цана асобнага нумару 20 гр.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Ліпоўка 18.

ПРЫЙМО ІНТЭРЭСАНТАЎ ад 10 да 2 гадз. што-дня, апрача сьвятаў і нядзель.

Падпіска з дастаўкай да хаты: на 1 год — 6 зл., за паўгоду — 3 зл., за 3 мес. — 2 зл., за 1 мес. — 50 гр.

Год I. Вільня 24 Жвіуня 1931 г. № 19

ПЕРШАЕ ЗАДАНЬНЕ.

(Да арганізацыі Беларускага Народнага Ўнівэрсытэту).

Зьмяшчаючы ў нашай часопісі цэлы рад стацей з заклікам да консолідацыі нашых культурных сіл і да стварэньня адзінага беларускага культурніцкага фронту, мы дужа добра разумелі і разумеем, што заклікі гэтыя могуць даць карысны вынік толькі тады, калі пачнецца ня злучаньне „unieruchomionych" сягоньня ўстаноў розных кірункаў, а

яднаньне творчых сілаў дзеля выпаўненьня канкрэтных заданьняў,

якія стаўляе перад намі жыцьцё. Пакульжа будзе выпрацавана шырэйшая праграма такое агульна-нацыянальнае творчае культурнае працы, хочам сягоньня паставіць на парадку дня справу, маючую ўварунках сучаснага беларускага жыцьця асаблівую вагу.

Кожны ведае і разумее, як прагне наша вясковая моладзь духовае стравы, як яна — ня маючы гэткае стравы — маральна занепадае.

Дык вось, змагаючыся за нашае права на родную школу для беларускіх дзяцей, калечачых духоўна ў чужой па мове школе, нельга забывацца і аб гэтай старэйшай моладзі. Калі-б нашы культурна-асьветных ўстановы і арганізацыі былі матэрыяльна дужэйшыя, калі-б — з другога боку — самастойныя пачынаньні вёскі не сустракаліся з нялічанымі і непераможнымі «незалежнымі» перашкодамі на мясцох, — дык ясна, што праца над разьвіцьцём пазашкольнае асьветы на вёсцы выявілася-б у такіх нармальных формах, як закладаньне беларускіх бібліатэк-чытальняў, ладжаньне гурткоў дзеля самаадукацыі, рассылка лектароў на рознага роду мясцовыя курсы і паасобныя лекцыі, ладжаньне на мясцох краязнаўчае працы, арганізацыя драматычных і сьпявацкіх гурткоў і г. д.

На-жаль, выпаўненьне ўсяго гэтага сустракаецца з такімі труднасьцямі і перашкодамі, што разьвіваць гэткую

беларускую

акцыю — немагчыма, пад той час, як такая-ж акцыя польская сустракае самае гарачае падтрыманьне з боку ўладаў. І мы прымушаны абслугоўваць вясковую моладзь з цэнтру краю — з Вільні, абслугоўваць такім спосабам, які адзін толькі яшчэ нам астаўся: праз пошту. Спосаб гэты — арганізацыя ў Вільні

Беларускага Народнага Ўнівэрсытэту карэспондэнцыйнага тыпу, —

падобна таму, як у мінулую зіму былі тут наладжаны карэспондэнцыйныя курсы коопэрацыі.

Справа прадстаўляецца нам даволі проста. У свой часе (1926—27 гадох) у віленскай арганізацыі Таварыства Беларускае Школы (да разгрому яго дзякуючы камуністычнай правакацыі!) адбываліся сыстэматычна публічныя лекцыі, чытаныя прадстаўнікамі інтэлігенцыі

ўсіх беларускіх кірункаў,

а пасьля зьмест гэтых лекцыяў — скарочаных, або і поўнасьцяй — друкаваўся ў журнале «Родныя Гоні» і рассылаўся па вёсках, дзе моладзь, зьбіраючыся ў сваіх культурна-асьветных гуртках, перачытывала гэтыя лекцыі і супольна абгаварывала. Тое-ж трэба зрабіць цяпер. А толькі дзеля таго, што цяпер нямашака ў нас такога выданьня, як «Родныя Гоні», — чытаныя ў Вільні лекцыі можна размнажаць на спэцыяльным апарацэ, якім карысталіся і нашы коопэратыўныя курсы, і рассылаць сталым падпішчыкам за невялічкую аплату, каб пакрыць кошт размнажэньня і рассылкі поштай. Вось і ўся справа. Але, каб яе зьдзейсьніць,

трэба стварыць у Вільні цэнтр,

які і павёў-бы працу, згуртаваўшы патрэбную лічбу культурных працаўнікоў —

бяз розьніцы іх партыйнае прыналежнасьці:

бо што дагэтуль аказывалася не пад сілу нейкай аднэй групе, тое мусіць удасцца аб'яднаным сілам

усяго беларускага грамадзянства.

Ясна, што

вынікі працы будуць залежнымі перад усім ад нашае вясковае моладзі,

для якое прызначана гэтая праца, — ад таго, ці яна адгукнецца, ці выявіць патрэбную актыўнасьць, ці зьбярэ неабходныя на пакрыцьцё коштаў арганізацыі і рассылкі лекцыяў грошы, якіх згалелы ад агульнага крызісу цэнтр ня мае... І мы, пачынаючы акцыю ў кірунку аб'яднаньня актыўных нашых культурнікаў дзеля стварэньня Беларускага Народнага Ўнівэрсытэту ў Вільні, зварачаемся перад усім да вёскі. Адгукнецеся і пішыце: 1)

дзе, якая вёска хацела-бы атрымліваць за плату лекцыі,

чытаныя ў гэтым Унівэрсытэце і 2)

якія прадметы, якія галіны веды найбольш яе цікавяць.

Зварачаемся так-жа да ўсіх нашых культурных арганізацыяў і ўстаноў з заклікам: зьбірайце самастойна інформацыі з вёскі ў адказ на абодва пастаўленыя тут пытаньні, каб у мамэнт, калі ўрэшце ідэя Беларускага Народнага Ўнівэрсытэту зьдзейсьніцца, як вынік супрацоўніцтва ўсяго нашага грамадзянства, сабраць у-вадно вынікі падгатаваўчае працы кожнае ўстановы ці групы.

Вось зусім рэальнае заданьне, на якім беларусы могуць і павінны аб'ядняцца. Як бачыце, яно не такое ўжо цяжкое, — а карысьць ад выпаўненьня яго будзе

вялізарная.

Зьмена міністра асьветы.

У Варшаве памёр міністар асьветы і рэлігіяў Славамір Чэрвіньскі. Нябошчык адрозьніваўся ад сваіх папярэднікаў барацьбой з нацыяналізмам і клерыкалізмам у школе, прапагуючы так званае „дзяржаўнае ўзгадаваньне" моладзі. Калі аднак-жа яго дзеяльнасьць у гэтым напрамку выклікала абурэньне сярод эндэцыі з яе фальваркамі, тады віцэ-міністрам быў назначаны ксёндз Жонголловіч, праф. Віленскага ўнівэрсытэту.

Аднак-жа меншасьцям наагул, а беларусам асабліва-ж — нябошчык міністар не пакінуў удзячных па сабе ўспамінаў. — Пры ім праводжалася ліквідацыя беларускай сярэдняй школы. Асабліва запісаўся міністар Чэрвіньскі ў летапіс беларускага школьніцтва і тым, што ня выканаў цалком законнай пастановы парляманту аб асыгнаваньні паўмілёну злотых на патрэбы беларускай асьветы, затрымаўшы ў дзяржаўным скарбе некалькі сотняў тысяч злотых, якія — з дэмакратычнага погляду — маглі лічыцца ўжо праўнай уласнасьцяй беларускага грамадзянства. З гэтай асыгноўкі, паўстаўшай з пачыну беларускіх паслоў яшчэ ў папярэднім Сойме, паўстала толькі Беларуская Вучыцельская Сэмінарыя ім. Багушэвіча ў Вільні, якая з гэтай сумы атрымала каля 45 тыс. зл. дый будуецца „жулвім крокем" бурса пры беларускай гімназіі ў Навагрудку. (Дасюль атрымана нешта каля 50 тыс. зл.).

Новым міністрам асьветы назначаны пасол Януш Енджэевіч, віцэ-старшыня клюбу Б. Б.

Міністар Енджэевіч — адна з найбольш яркіх фігураў сярод кіруючай цяпер палітычным жыцьцём у Польшчы ўрадавай партыі, дый — з найбольш прыхільных да справы нацыянальных меншасьцяў. Участцы, — міністар Енджэевіч ведамы ўжо добра і беларускаму грамадзянству, як асьветны дзеяч ды шчыры прыяцель беларускай асьветы, маючы ўжо шляхотныя заслугі ў летапісу апошняй. Бо-ж — бяспрэчна — яго справядліва і бесстаронньня — прыхільнай справаздачы аб візытацыі ў 1927-8 школьным годзе Віленская Беларуская Гімназія заўдзячае атрыманьне ўсіх правоў („публічнасьці"). Калі ў Вільні ў 1930 г. залажыўся так званы Ўсходні Інстытут, адным з тварцоў, а пасьля — дырэктарам якога зьяўляецца п. Енджэевіч, якраз дзякуючы яму ў Інстытуце наладжаны быў лектарат беларускай мовы і літэратуры, на які быў запрошаны — карэктным спосабам у паразуменьні з беларускім грамадзянствам — ведамы працаўнік на ніве беларускай асьветы гр. В. Грышкевіч.

Усё гэта дазваляе беларусам з пэўным даверам сустрэць новае назначэньне на найважнейшую для іх міністэрскую пляцоўку ў Польшчы, — спадзяючыся лепшых часоў ды больш прыхільных варункаў для духоўнага разьвіцьця беларускага народу ў Польшчы.

ПАЛІТЫЧНАЕ ЖЫЦЬЦЁ.

Польшча.

Балянс Банку Польшчы.

Чарговы балянс Польскага Банку выказвае, што агульная лічба выпушчаных і гарантаваных Банкам папяровых грошаў зменшылася на 38 з чвярцяй міліёнаў зл. — да сумы ў 1 міліярд 216 міліёнаў 145 тысяч зл. Гэта факт — ад'емны для гаспадарчага жыцьця краю. Але так званае „пакрыцьцё" золатам ды цьвёрдымі валютамі польскага злотага, гарантуючае яго вартасьць ды сталасьць, стаіць на 6,70 прац. вышэй статутовай нормы (40 прац.).

Гандлёвы балянс Польшчы.

Паводле афіцыяльных даных гандлёвы балянс (розьніца паміж вывазам і ўвозам у край) Польшчы за ліпень даў краю зьлішак у 46 міліёнаў і 700 тысяч злотых — значна вышэй, як у чэрвені. У параўнаньні з чэрвенем вываз павялічыўся блізу на 13 міліёнаў. Гэта — азнака в. дадатная.

Аднак-жа агульны так званы «разрахункавы балянс» Польшчы (уключаючы і сплату заграбічных пазыкаў) усьцяж астаецца ад'емным,— зьмяшчаючым у сабе пагрозу валюце.

Бюджэтны недахоп у ліпні.

Даходы польскага скарбу за ліпень далі 192.7 міліёнаў, а выдаткі праглынулі 218.1 міліён. Такім чынам бюджэтны недахоп (дэфіцыт) у ліпні дайшоў да 25 міліёнаў 400 тыс.

Праўда ліпнёвы недахоп — значна меншы, як ў чэрвені (43 міліёны), але ўсё-ж ёсьць рэчай непакоючай. Бо-ж за першыя 4 месяцы бюджэтнага году недахоп зайшоў ужо за 122 міліёны.

Францускася пазыка для Польшчы.

Урадавая прэса піша, што вярнуўшыся толькі што з Парыжу віцэ-міністар скарбу п. Коц падпісаў з францускімі банкірамі грунт у францускіх банкіраў для значнай — блізу ў 100 міліёнаў — пазыкі для Польшчы.

Скасаваньне двух міністэрстваў (?).

Газэты пішуць, быццам урад мае намер — у мэтах эканомнасьці — скасаваць міністэрствы земельных рэформаў ды пошт і тэлеграфаў. Першае мае быць злучана з мін. земляробства, другое — з мін. камунікацыяў.

150 кілямэтраў новых дарог у Польшчы.

Польскі ўрад аддаў італіянскай фірме заказ на 150 кілямэтраў асфальтавых шляхоў — за плату ў 2 міліёны даляраў. Дарогі павінны быць выбудаваны да 1 лістапада 1932.

Рэзультаты «зямельнай рэформы» у Польшчы.

Паводле афіцыяльных даных ад 1919 г. да 1930 г. уключна створана шляхам парцэляцыі 483.500 новых гаспадарак, на што парэзана ці прырэзана ўсяго 1 міліён 922.400 гэкт. зямлі.

У тым самым часе скамасавана (перарэзана са шнуроў на адрубы, ці хутары) усяго 242.100 гаспадарак — абшарам у 1.892.900 гэктараў. Апроч таго, урэгулявана сэрвітутаў у 168 гаспадарак, якія за скасаваньне іх права на пашу атрымалі ўсяго 475.200 гэктараў зямлі.

Дзяржаўная крэдытовая дапамога дробным хлебаробам.

Як ведама п. прэм'ер Прыстар абяцаў дэлегатам арганізацыяў дробнага земляробства (Кулэк Рольнічых) — далейшую фінансавую дапамогу з дзяржаўнага скарбу дзеля найкарысьнейшай рэалізацыі новага ўраджаю. Дык Банк Польскі асыгнаваў на выдачу пазыкаў — пад заставу збожжа — 50 міліёнаў злотых. Трэба думаць, што частка гэтых грошаў прыпадзе на пазыкі і нашаму сялянству, бо-ж 10 міліёнаў з усёй сумы выразна назначаны на крэдытовую дапамогу дробным хлебаробам.

Важнасьць гэтай дапамогі зразумела кожнаму; пачуваная ліхвярства на нашай вёсцы страшэнна даецца ў знакі нашым гаспадаром.

Чарговы зьезд легіянераў у Тарнове.

Чарговы зьезд польскіх легіянераў адбыўся ў Тарнове. На зьезд зьехаліся, як данясла прэса, каля 10.000 асоб. На адчыненьне зьезду прыбылі — п. Прэзыдэнт Рэспублікі, прэм'ер Прыстар з некалькімі міністрамі ды віцэ-міністрамі і старшыні Сойму і Сэнату. Маршал Пілсудскі ня прыехаў, але прыслаў прывітальнае пісьмо, якое прачытаў перад сваей прамовай прэм'ер. У сваей прамове старшыня саюзу легіянераў пал. Славэк, падзякаваўшы п. Прэзыдэнту за прыезд, паміж іншым заявіў, што легіянеры, гэта — авангард народу, дык — павінны ісьці наперад, дый вясьці за сабой народ, берагучы ды разьвіваючы тыя вартасьці, якія створаны для Народу гэтым авангардам Марш. Пілсудскага.

Ангельскія паслы урадавай партыі у Львове.

У Львоў прыехалі, як госьці ўкраінскіх правадыроў, два сябры ангельскага парляманту рабочай партыі — п. п. Дэвіз і Бэрры. Украінцы запрасілі іх — згодна з іх уласным жаданьнем, каб яны на мейсцы азнаёміліся з усімі тымі фактамі і настроямі, якія маюць быць прадметам разважаньня Рады Лігі на бліжэйшай яе сэсіі ў пачатку верасьня. Ангельскія паслы, паінфармаваўшыся ў украінцаў, атрымалі высьвятленьне цікавячых іх пытаньняў і ад прадстаўнікоў улады і польскага грамадзянства ў Львове. Львоўскія госьці цікавіліся галоўным чынам наступнымі справамі:

1. Акцыяй ліквідацыі ўкраінскіх школаў дый замены іх школамі „двуязычнымі" — польска-украінскімі;
2. Зачыненьнем 3 украінскіх гімназіяў — пад закідам пропідзяржаўнай дзейнасьці яе вучняў;
3. Справай украінскага ўнівэрсытэту, і
4. Справай украінскай коопэрацыі.

Як бачым, усе — справы, палючыя і для беларускага народу ў Польшчы.

Ангельскія госьці заявілі, што зьявіліся яны ў Львоў зусім як прыватныя асобы. Але, зразумела, аб сваіх уражаньнях, ды вестках, здабытых на мейсцы, яны будуць гутарыць і пісаць у Англіі — у парляманьце ды ў прэсе, дзелючыся сваімі думкамі ды вывадамі і з сябрамі ўраду...

Такім чынам візыта ангельцаў мае беспасрэднюю сувязь з украінскай справай у Польшчы, якую мае разглядаць Рада Лігі — дакладчыкам якой зьяўляецца якраз англ. міністар Гэндэрсон.

Заграніцай.

Небясьпечны плебісцыт.

У агульна-дзяржаўным сойме Нямеччыны парлямэнцкая падстава ўраду складаецца з блёку партыяў каталіцкага цэнтру, да якога належыць прэм'ер, дэмакратаў і людоўцаў. Але гэтыя клюбы зусім ня маюць большасьці ў Сойме, дык каб урад, злажаны з павадыроў гэтых партыяў, ня меў у парляманце падтрыманьня з боку найлічнейшага клюбу соцыял-дэмакратаў, дык ня мог-бы парлямэнтарна ўтрымаць улады.

Але, ведама-ж, соцыял-дэмакраты падтрымліваюць урад — „ад выпадку да выпадку" — недарма: у палітыцы пануе прынцып — „я даю табе, дык і ты дай мне".

Справа — у тым, што ў Прусіі захавалася яшчэ больш дэмакратычная каліцыя, так званая „ваймарская", у склад якой уваходзяць цэнтроўцы, дэмакраты і сацыял-дэмакраты. Пры гэтым сацыял-дэмакраты якраз маюць галоўныя міністэрскія партфэлі — з прэм'ерам уключна. Такім чынам Прусіяй у значнай меры ўпраўляюць сацыялісты.

А. В—іч.

УВАГІ ДА ІДЭІ ПАН-ЭЎРОПЫ.

Павінна-б, здавацца, што крывавая, Вялікая вайна, якую перажылі народы ў недалёкае мінуўшчыне, мусіла ўплынуць на зьмену тых падставаў, на якіх апіралася іх жыцьцё ў кірунку стварэньня мажлівасьцяў супрацоўніцтва народаў над разьвіцьцём культуры і падняцьцем агульна-людзкога дабрабыту.

Аднак сталася інакш. І будучае сьвету мутна зарысоўваецца ў імгле глыбокіх супярэчнасьцяў міжнародных, нацыянальных і соцыяльных і ў кожнага думаючага чалавека родзяцца на гэтым грунце сумныя думкі аб «змроку культуры».

Радзіўся сусьветны крызіс, страшны ў сваім размаху, перад усім у варунках сусьветнай гаспадаркі і ў суадносінах нацыяў.

У вострай палітычнай барацьбе, якую наглядаем ў вабсіх краёх, у багатым урадкаі дыктатураў і адважных палітычных экспэрымэнтах адбіваецца незадаваленьне сучасным станам і або бязсільле зьбіўшыхся з дарогі палітыкаў, або сьмелыя спробы знайсьці новыя шляхі.

Але людзі могуць перамагчы наследкі кожнае катастрофы і асягнуць дабрабыт, калі будуць кіравацца здаровымі прынцыпамі грамадзкага ладу.

І ўсё тое, што зараз стварае трывогу за будучае, выклікаецца пропілегласьцямі інтарэсаў розных клясаў насельніцтва і глыбокімі, і што раз то балей глыбокімі, пропілегласьцямі інтарэсаў паасобных нацыяў.

Але для кожнае хваробы ёсьць лякарства, калі не радыкальна перамагаючае, дык прынамся ўстрымоўваючае яе разьвіцьцё.

Яшчэ Ул. Салаўёў у сваім творы «Тры размовы» прадбачыў для XXI веку «Эўрапэйскія злучаныя штаты».

У вабсім творы гэтага геніяльнага філёзофа белаю ніткаю ўецца ідэя неабходнасьці солідарызацыі нацыяў Эўропы, з мэтаю забяспечаньня мірных адносінаў і ў інтарэсах культуры пашырэньня.

Цяпер, калі цёмныя хмары ізноў зацягваюць гарызонт і ў абліччы сусьветнага гаспадарчага і палітычнага крызісу ідэя Пан-Эўрапэйская злучэньня пачынае завяёўваць папулярнасьць. Яна знайшла свайго барца і філёзофа ў асобе Кудэнгова-Калергі і выкарыстана Брыянам. На нашых вачох адбываецца цэлы рад міжнародных конфэрэнцыяў у гэтай матэрыі і бязумоўна, кожнае добрае слова на карысьць злучэньня народаў і мірных адносінаў, кожны чын злучаючы па ін цыятыве Лігі Нацыяў, супрацоўніцтва народаў, творыць вялікую справу.

Усё гэта перагаджоўвае псыхолёгію людзей, але зьдзейсьненьне ідэі Пан-Эўропы можна аднесьці толькі, як гэта і зрабіў Ул. Салаўёў да XXI веку.

Злучаныя Штаты Эўропы магчымымі да зрэалізаваньня станучца толькі тады, калі сьціхне нацыянальная рывалізацыя ў Эўропе, калі тыя нацыі, якія безумоўна маюць права на самастойнае існаваньне, гэтае права атрымаюць, калі псыхолёгія солідарызму запануе і замацуецца ў кожнай дзяржаве, калі сьціхне бура разшалелых шовінізмаў, калі грамадзкія і этнічныя групы навучацца для ўзаемнае карысьці агранічваць сябе.

Бо ўсялякае дзейньне адных выклікае рэакцыю ў другой групе, а адсюль канечнасьць стварэньня адвольказых умоваў разьвіцьця для кожнага, жыцьцё мусіць ісьці дарогаю супрацоўніцтва розных групаў людзей, а ніколі не канкурэнцыі *) — «Cooperation not Competition».

У гэтым якраз і знаходзіцца сутнасьць поглядаў дзяржавы над грамадзкім жыцьцём і яго рэгуляцыяй, тым больш для дзяржавы, у якой існуе цэлы рад этнічных групаў, не гаворачы ўжо аб соцыяльных.

Міжнародная гармонія і супрацоўніцтва, а адсюль і спакой, тады толькі перастануць быць міражам, калі наступіць справядлівае разьвязаньне нацыянальных суадносінаў у нутры кожнае дзяржавы, на прынцыпах солідарнасьці інтарэсаў і супрацоўніцтва, абапёртых на поўнае самастойнасьці жыцьця і аднолькавых умоваў разьвіцьця для этнічных групаў уваходзячых у меншасьці ў дадзены дзяржаўны арганізм.

Кожны думаючы чалавек згодзіцца з тым, што палітыка ўніфікацыі, а не супрацоўніцтва этнічных групаў, палітыка экстэрмінацыі, а ня згоды, хоць-бы нават абапёртая на прынцыпе матэрыяльнай компэнсацыі здаўна збанкрутавала на прыкладзе былое Расеі, Нямеччыны і Аўстрыі.

На іншых падставах трэба абапёрці жыцьцё і суадносіны нацыяў, а гэта набярае вялікае вагі ў стасунках нашага краю, з яго шматнацыянальным абліччам. Не канкурэнцыя, але супрацоўніцтва, (Cooperation — not competition). Роўныя абавязкі і роўныя правы.

Сучасны крызіс ня толькі гаспадарчы, але і палітычны і хмары залятаючыя гарызонты будучага, гэта не агонія паміраючага сьвету, але хвароба гістарычных формаў, якія трэба лячыць не адкладаючы.

---

*) Аўтар, відаць, мае на думцы канкурэнцыю ад'емнага нэгатыўнага характару. Бо-ж канкурэнцыя пазытыўная — зьяўляецца магутным творчым прынцыпам разьвіцьця і дасканаленьня ўсялякага грамадзянства. Рэд.

Дык вось якраз за тое, што сацыялісты падтрымліваюць, не ўваходзячы ў склад урадавай коаліцыі, агульна-нямецкі, чыста буржуазны, урад, яны трэбуюць, каб гэтыя буржуазна-дэмакратычныя партыі падтрымлівалі існаваньне нанадову соцыялістычнага ўраду ў Прусіі.

Але ўрадаваньне сацыял-дэмакратаў у Прусіі асабліва абурае апазыцыйных нацыяналістаў ды асабліва-ж „нацыянал-сацыялістаў", ці „гітлераўцаў". Прусія, як ведама, была заўсёды гняздом нямецкага манархізму і нацыяналізму. Памагаюць нацыяналістычнай апазыцыі, як ведама, і камувісты, каб за ўсялякую цану скінуць зьненавіджаных сацыял-дэмакратаў. Маюць досыць панаваньня сацыялістаў і іншыя, больш умераныя партыі.

Дык вось нацыяналісты і высунулі дамаганьне, каб шляхам народнага галасаваньня скінуць панаваньне сацыял-дэмакратаў, распусьціць, не чакаючы канца яго паўнамоцтваў, сучасны прускі сойм, ня гледзючы на тое, што да новых выбараў ужо ня шмат часу.

Але мэты гэтага кроку йдуць значна далей.– Калі-б за роспуск прускага сойму выказалася прадбачаная конституцыяй лічба выбаршчыкаў, тады гэта значыла-б, што — настроі ў краі перахіліліся ў бок апазыцыі. Прускі ўрад вышаў-бы ў адстаўку, а адначасна сацыял-дэмакраты адмовіліся-б падтрымліваць агульна-нямецкі ўрад, і той — або выйшаў бы таксама ў адстаўку, або стаў правіць — на падставе „даручэньня прэзыдэнта", не апіраючыся на парлямант... у кожным разе пачалася б у Нямеччыне нанова палітычная завіруха, у часе якой нацыяналісты маюць надзею неяк ухапіць уладу... Камувісты падтрымлівалі гэтую авантуру таму, што ўзьняўшаяся ізноў барацьба за ўладу можа завастрыцца ды разгарэцца да крыві, да хатняй вайны, на якую яны заўсёды ўскладаюць вялікія надзеі.

Усе гэтыя магчымасьці, страшэнныя для Нямеччыны ўнутры, няменш страшаць і яе суседаў: падыход да ўлады нацыяналістаў, а нават толькі адстаўка сучаснага ўмерана-дэмакратычнага ўраду Брюнінга, які ледзь стрымлівае гэтыя варожыя да яго, да ўнутранага ладу і вонкавага міру сілы справа і зьлева — нацыяналістаў ды камуністаў, як усе разумеюць, выразна пагражалі-б — ня толькі так цяжка наладжанаму супрацоўніцтву дзяржаваў у барацьбе з агульным крызісам, але і эўрапэйскаму міру.

Але — на шчасьце — уся плебісцытная авантура нацыяналістаў і камуністаў правалілася з трэскам: замест патрэбных 13 міліёнаў галасоў за роспуск прускага сойму выказалася толькі каля 10. Такім чынам большасьць выбаршчыкаў зразумела правакацыю.

Аднак-жа перамога ўмераных партыяў дорага каштавала нямецкаму народу. У часе плебісцытнай кампаніі адбываліся запраўдныя баі паліцыі з камуністамі і гітлераўцамі, дый паміж сабой гэтымі апошнімі, баі якія пакінулі па сабе некалькі сотняў забітых ды раненых.

Нямецкія міністры ў Рыме.

Пасьля падарожы ў Лёндан у гасьціны да англійскага ўраду нямецкія міністры паехалі ў гасьціны ў Рым да Мусоліні. Француская прэса страшэнна непакоілася гэтай візытай, бачачы ў ёй амаль не пагрозу аднаўленьня даваеннага саюзу Нямеччыны з Італіяй. Запраўды-ж — мэты гэтай візыты — чыста палітычныя, бо-ж ніякай фінансавай дапамогі ўбогая Італія даць Нямеччыне ня можа: сама „фашызія" шукае напружана па ўсім сьвеце пазыкі для сябе... Бліжэйшай прычынай, папхнуўшай нямецкіх міністраў да асабістай гутаркі з дыктатарам Італіі, зьявілася прамова італіянскага дэлегата — Шалойі на працэсе ў справе мытнай уніі Нямеччыны з Аўстрыяй у Міжнародным Трыбунале ў Гаазе. Італіянскі дэлегат заняў несподзявана варожае становішча— проці ўніі. Наагул — нямецкі ўрад хоча чым бліжэй паразумецца з Мусоліні, каб найлепш для Нямеччыны выкарыстаць агульную палітычную варожасьць фашызму проці Францыі.

У сваіх застольных прамовах абодва прэм'еры, зразумела, высоўвалі толькі агульна прынятыя думкі — аб „цесным ды прыязным супрацоўніцтве ўсіх дзяржаваў над уздымам усялякага дабрабыту народаў".

Спробы стварэньня «вялікай коаліцыі» у Нямеччыне.

Партыя цэнтру ў Нямеччыне, прадстаўнікі якой складаюць ядро ўраду, на чале з канцлерам Брюнінгам, робіць спробу стварыць новы ўрад на падставе шырэйшай, так званай „вялікай коаліцыі", у склад якой увайшлі-б ня толькі сацыял-дэмакраты, але і нацыяналісты. Быццам „умераныя" нацыяналісты партыі Гугэнбэрга гатовы ўвайсьці ў склад урадавай большасьці, як, можа, і сацыял-дэмакраты. Але сумліўна, каб пайшлі на гэта крайнія нацыяналісты — гітлераўцы, ад якіх галоўным чынам залежыць цяпер у Нямеччыне „хатні мір" ці „вайна"... А —з другога боку — сацыял-дэмакраты ніколі ня згодзяцца ўвайсьці ў коаліцыю побач з гэтымі „нацыянал-сацыялістамі".

Катастрафічны фінансавы стан Англіі.

Калісьці найбагацейшая краіна ў сьвеце, сусьветны банкір, Англія перажывае блізу фінансавую катастрофу. Бо-ж француска-амэрыканская пазыка ў 250 міліёнаў даляраў не адратавала ад пагрозы краху англійскай валюты... Англійскі фунт вісіць на валаску... Спэцыяльны камітэт з 7 найлепшых фінансістаў Англіі сьцьвярдзіў, што бюджэтны недахоп гэтага году 120 міліёнаў фунтаў — больш як 5 з чверцяй міліярдаў злотых, ці блізу ў 2 раза больш, як увесь дзяржаўны бюджэт Польшчы! У такой крытычнай сытуацыі ўрад Мак-Дональда пайшоў на „апошнія меры": Мак-Дональд заявіў, што пагроза бяды залішня паважная, каб ратаваць ад яе магла адна толькі ўрадуючая партыя.. А таму ўрад зьвярнуўся да павадыроў абодвух іншых партыяў — кансэрватараў ды лібэралаў, каб супольна апрацаваць меры ратунку. Нарада правадыроў усіх трох партыяў з кіраўнікамі найвялікшых банкаў Лёндану пастанавіла прыняць меры да найвялікшай ашчаднасьці ў дзяржаўных выдатках Англіі. Міністры работніцкага ўраду асабіста заінтэрэсаваны ў папярэджаньні катастрофы, бо-ж — у пачатку верасьня мае адбыцца зьезд дэлегатаў работніцкіх саюзаў Англіі, а на пачатку кастрычніка кангрэс работніцкай партыі... Калі ўсе меры ўраду астануцца без пасьпеху, тады цяжка яго міністрам будзе вытрымаць суд над імі — як прафэсыянальна так і палітычна аб'яднаных работнікаў.

Літоуска-нямецкія стасункі.

Літоўска-нямецкія стасункі сільна папсаваліся ў апошні час. Справа — у тым, што як літвіны так і немцы — нездаволены з палітычнага палажэньня ў Клайпэдзе, дзе ўсьцяж набіраюць сілы — як літоўскія так і нямецкія крайнія нацыяналісты. Літоўскія нацыяналісты хацелі-б быццам выкарыстаць сучасную слабасьць Нямеччыны, каб, скасаваўшы „накіненую" Лігай Нацыяў Літве аўтаномію Клайпэдзкага абшару, далучыць цалком яго да літоўскай „мацежы". Але клайпэдзкія немцы пэўне-ж паведамілі аб гэтым нямецкі ўрад, які зараз-жа выслаў да ўсіх падпісаўшых клайпэдзкую конвэнцыю (умову) дзяржаваў ноту, у якой зьвярнуў увагу іх на небясьпеку для міру на ўсходзе Эўропы, якую мог-бы выклікаць такі замах на існуючы лад у Клайпэдзе з боку Літвы. Зразумела, што літоўскі ўрад зараз жа заявіў, што ўсе гэтыя весткі — цалком беспадстаўны, а літоўская прэса абураецца на немцаў за — „спробу скампраметаваньня Літвы на міжнародавым груньце", дый— з свайго боку — пералічае ўсе тыя „абураючыя акты", якіх даканалі ў апошні час у Кляйпэдзе расшалеўшыя гітлераўцы.

Румынія.

Канец кар'еры правадыра сялянства.

Ведамы правадыр нацыянальна-селянскай партыі ў Румыніі Маніу, на якога румынскае селянства ўскладала вялікія надзеі, ганебна скончыў сваю палітычную кар'еру, спасаваўшы цалком перад каралём Каролям. Як ведама, перадапошнія выбары далі партыі Маніу вялізарную перамогу. Але, стаўшы на чале ўраду, Маніу — у барацьбе з лібэраламі першым чынам — „спрытна" падрыхтаваў паварот выгнанага бацькам сучаснага караля Кароля ў край ды на трон. Але Кароль, якога Маніу пасадзіў на трон з свайго боку, першым чынам — адсунуў ад улады правадыра селянскага народу, захапіўшы ўладу сам дый „адбудаваўшы" ізноў уплывы багатых абшарнікаў ды прамыслоўцаў — „лібэралаў" ды румынскіх „эндэкаў" на ўладу. Новыя выбары, „зробленыя" усемагутнай каралеўскай паліцыяй, „далі перамогу" урадавай партыі назначанага каралём прем'ерам праф. Іорга, правадыра румынскай эндэцыі, зусім ня маючай уплыву ў краі. У выніку ўсіх гэтых непасьпехаў — Маніу пастанавіў — адыйсьці цалком ад палітычнага жыцьця... Добры прыклад, як небясьпечна правадыру народу блутацца ў манархічныя авантуры.

Гішпанія.

У Гішпаніі ўрачыста адчыніўся ўстаноўчы Сойм, які мае апрацаваць конституцыю для Гішпанскай Рэспублікі. Але — ведама-ж — не абыйшлося без скандалу з боку крайняй лявіцы (анархістаў). У найбольш урачысты мамэнт з лавак гэтай лявіцы раздалося „пажаданьне": „Хай жыве рэспубліка. Сьмерць ураду"...

Але прэм'ер Заморра спрытна зьяднаў сабе блізу ўсё сабраньне, ня выключаючы і гэтай лявіцы, заявіўшы ў сваей прамове, што — „гэтая рэвалюцыя, даўшая народу ўсю ўладу ў краі, ёсьць апошняя палітычная рэвалюцыя і першая— сацыяльная"... Кляскалі гэтаму звароту нават анархісты...

Устаноўчы Сойм, апрацоўваючы праект Гішпанскай конституцыі, мае ўвясьці ў апошнюю „аддзяленьне царквы ад гаспадарства" (рэлігія мае быць прыватнай справай грамадзян ды іх рэлігійных гуртаваньняў). Апроч таго, праект мае — высяліць з краю ўсе манашскія ардэны („законы"), адабраўшы ў дзяржаўны скарб усе іх вялізарныя маемасьці без адшкадаваньня. Усе рэлігіі маюць быць роўныя. І-шы артыкул конституцыі (праекту) кажа, што — „Гішпанія ёсьць дэмакратычная рэспубліка, маючая фэдэратыўны склад".

Рэзультаты народнага галасаваньня ў Каталёніі — у справе яе „незалежнасьці" ці аўтаноміі — большасьць насяленьня выказалася за „незалежнасьць". Такім чынам рэвалюцыйны ўрад Гішпаніі, які адкінуў праект новай конституцыі для Каталёніі, апрацаваны каталёнскімі незалежнікамі, пацярпеў паражэньне ў гэтым плебісцыце. Перамога незалежнікаў у Каталёніі можа выклікаць далейшыя камплікацыі ў Гішпаніі, якая мае без таго шмат клопатаў — хаця-б з анархістамі, за якімі хаваюцца маскоўскія камуністы.

Спадак цэнаў на збожжа.

На збажовай біржы ў Лівэрпулі, якая зьяўляецца цэнтральнай у Эўропе, цана на пшаніцу спала так нізка, як ня было ў працягу 150 гадоў. Сярэдняя цана пшаніцы да вайны была 7 шылінгаў, цяпер стаіць толькі — 3...

Бліжэйшай прычынай такога спадку зьявіўся той «дэмпінг», якім радавы ўрад сьведама зруйнаваў англійскага хлебароба. Бо-ж — за 3 тыдні да рэалізацыі ўраджаю ў Англіі радавы «Внешторг» кінуў на англійскі збажовы рынак вялізарную масу пшаніцы па нячувана нізкой цане... Англійскія газэты пішуць, што, калі Англія ня дасьць сабе рады з радавым збажовым дэмпінгам, дык яе банкруцтва — няўхільна...

А мы толькі што чыталі гучныя заявы францускага міністра, падпісаўшага гандлёвую ўмову з Радамі, аб тым, што — ніякага дэмпінгу (падрыўнога вывазу) бальшавікі ня робяць... Прыпамінаем яшчэ і яшчэ раз, што канкураваць такімі нізкімі цэнамі на замежным рынку бальшавікі могуць толькі таму, што шырака, масава карыстаюцца нявольніцкай працай голага і галоднага работніка і хлебароба, адрадзіўшы ў сваіх «калгасах» і фабрыках былую паншчыну.

У С. С. С. Р.

Ізноу правал «пляну».

„Известия" з абурэньнем даносяць, што ў ліпні „плян" збору агародніны выкананы ў Радавай Расеі толькі на 7 прац.

Канец „калектывізацыі» (Новы дэкрэт Сталіна).

Сталін выдаў новы дэкрэт — у справе „колектывізацыі". Дэкрэкт кажа, што для мэтаў колектывізацыі зусім непатрэбна рабіць яе ў краі на ўсе 100 працэнтаў... Хопіць ужо і таго, што зроблена (запраўды-ж аж вышэй галавы хопіць). Сколектывізавана ўжо 70 прац. усяго земляробскага насяленьня СССР. Дый 75—80 прац. усяго засеўнага прастору. Таму колектывізацыя можа лічыцца закончанай

Цікаўна аднак-жа — для зразуменьня сутнасьці гэтага дэкрэту — пераглядзець, у якіх раёнах спынена калгасная акцыя. Тады ўбачым, што гэтыя раёны — Каўказ, Украіна, Крым, Прыволжжа і Урал, ці якраз — тыя раёны, дзе насяленьне з асаблівым апорам выступала аружна проці калгасацыі, а побач з тым і — проці радавай улады... А як убачым гэта, дык і зразумеем, чаму правадыры «колектывізму» лічаць непатрэбным для 25 прац. ворнага прастору ды для 30 прац. земляробскага насяленьня «Сацыялістычных» рэспублікаў тое, што лічыцца абсалютна неабходным для вялізарнай рэшты СССР. Там дзе насяленьне дало добра «здачы» гвалтаўніком, там яго й пакінулі ў спакоі.

Збраеньні СССР.

Адна з бэльгійскіх газэтаў дае сэнсацыйныя даныя — за 1928 год — аб збраеньнях у СССР. Газэта цьвярдзіць, што лічбовы склад радавай арміі даходзіць ужо да 8 міліёнаў! У лік гэты не ўваходзяць вельмі лічныя ваенныя арганізацыі жанчын. Апроч сталай арміі існуе 31.500 таварыстваў, якія займаюцца ваеннай падрыхтоўкай моладзі ды 3.200 стральніцаў. Апроч таго, існуе шмат розных паўваенных школаў для цывільнага насяленьня, як школы тэлеграфіі, танкавыя, лятуноў і інш. Наагул — усё жыцьцё ў СССР нарыхтавана да нейкага «рашучага мамэнту», калі прыдзе час — «выступленьня пралетарыяту»... На гэтую мэту аблічана і ўся праца па «пяцілетцы».

Як жывуць у СССР.

З СССР вярнуўся амэрыканскі дэпутат Макс Андрью, які падзяліўся сваімі ўражаньнямі з падарожы па бальшавіцкім раі. Ён казаў, што быў проста настрашаны нябачанымі ім ніколі варункамі жыцьця насяленьня СССР. Прызваіта апрануты там толькі камісары, чэкісты ды чырвонаармейцы. Рэшта ходзіць абарванцамі. Псыхіка сучаснай Расеі, гэта — псыхіка фанатызму, штучнага энтузыязму, ненавісьці дый рэформаў, праводжаных гвалтам. «Мірна настроены» радавы ўрад аднак-жа трымае ў поўнай баявой гатоўнасьці найвялікшую армію ў сьвеце, дый паставіў пад ружжо блізу ўсё здольнае да руху насяленьне вялізарнай краіны.

Кароткія навіны.

— У апошні час у польскай прэсе хадзілі весткі аб скліканьні Сойму на надзвычайную сэсію. Але вось — у Варшаву прыехаў маршал Пілсудскі дый адразу стала ведама, што гэтай сэсіі ня будзе. Так пішуць газэты.

— Згодна з данымі ўрадавай статыстыкі за 1931 г. у Польшчы было 824 банкроцтвы розных прадпрыемстваў. -- Тады, як у 1929 г. было ўсяго 516.

— З Масквы даносяць, быццам Літвінаў запрапанаваў польскаму паслу Патэку падзяліцца ўзаемна дый «бяз сьведкаў» — данымі датычна збраеньняў абедзьвюх дзяржаваў. Як ведама, дагэтуль радавы ўрад шчыльна хаваў усялякія даныя аб сваіх збраеньнях. Ці праўду скажа Літвінаў Патэку, хто-ж спраўдзіць, як, зрэшта і наадварот... „Пашукай дурных", думалі, відаць, гутарачы між сабой, абодва дыплёматы.

— 29—31 жніўня мае адбыцца ў Жэнэве чарговы зьезд дэлегатаў нацыянальных меншасьцяў Эўропы — якраз перад сэсіяй Рады Лігі Нацыяў з гадавым Агульным Зборам Лігі.

— На цягнік, які ішоў з Бэрна (Швайцарыя) у Бэрлін, зроблены дынамітны замах. 8 вагонаў зьляцела з насыпу. 20 асоб ранена.

Сьледатва ўстанавіла, што замах выкананы добрымі „спэцыялістамі". На мейсцы выбуху на слупе быў зроблены надпіс: "Замах 8-VIII. Хай жыве рэвалюцыя!". Замахоўцы мелі на мэце забіць вяртаючыхся з Рыму нямецкіх міністраў, але памыліліся: міністры вярнуліся ня ў той час дый ня гэтым цягніком.

Ці гітлераўцы, ці камуністы зрабілі замах, яшчэ няведама.

КАРЭСПАНДЭНЦЫІ

Рэвізіі і арышты.

(Смаргоні, Ашмянскага пав.).

З 26 на 27 ліпня ўначы па ўсей смаргонішчыне адбыліся рэвізіі і арышты. У часе рэвізіі паліцыя забірала ўсе беларускія друкі, не прапушчаючы нават кніжак з бібліятэкі «Цэнтрасаюзу» у Смаргонях, пазычаных да чытаньня тым, у каго была зроблена рэвізія. Бібліятэкі таксама паліцыя не абмінула, а старанна ўсю «пераглядзела». Арыштавана ўсяго 48 асоб, з якіх 35 асоб пратрымана тры дні ў Смаргонях ды звольнена, а 13 асоб адвезена ў Ашмянскі вастрог.

Свой.

Сумныя факты.

(Смаргоні, Ашмянскага пав.).

На Пятра ў вёсцы Рыбакі хлопцы пасьля набажэнства, напіўшыся гарэлкі, парэзаліся нажамі.

23 ліпня с. г. у вёсцы Клідзеняты на вясельлі падхмелепая кумпанія завязала бойку, у часе якой адзін з прысутных быў забіты нажом.

З 21 на 22 ліпня с. г. у вёсцы Сьвірыдовічы таксама на вясельлі хлопцы Сяржан і Кляпацкі паранілі сябе цяжка нажамі.

Падаю гэтыя сумныя факты і заклікаю:

Браткі, кіньце праклятую гарэлку і дзікія «гульні» з нажамі, не марнуйце цяжка запрацаваных грошаў на гэтую атруту, каб пасьля аддаць іх на дактароў, лепш выпішыце газэту „Беларускі Звон", купіце добрую кніжку, якія навучаць вас, як правадзіць карысна час і для душы, і для цела.

Свой.

ГАСПАДАРЧЫЯ СПРАВЫ.

Увагі да азімае сяўбы.

Усім ведома, што тады толькі можам чакаць добрага ўраджаю, калі глебу належна апрацуем і ўгноім.

Знача разумны гаспадар гноіць як найбольш: калі не хапае хлеўнага гною, дае зялёнае ўгнаеньне і дапаўняе яшчэ штучнымі гнаямі там, дзе яны добра аплачываюцца (напр. каініт на пясках, супэрфосфат пад збажовыя расьліны на глебы бедныя фосфарам).

Што-ж датычыцца апрацоўкі глебы пад азімыя, то ў нас робіцца ня мала памылак. Каб унікнуць іх, трэба трымацца наступнага:

1. Пасьля розных ворак не пакідаць доўга ральлю не забаранаванай, а то яна хутка высыхае.

2. Ня сеяць у расьпушаную глебу, а ня рухаць яе 3—6 тыдняў перад сяўбою, бо азімыя вымагаюць глебы зьлёгшайся (для жыта трэба, каб зямля болей зьляглася).

3. Не разьбіваць цалкам грудак пры сяўбе. Не драбіць грудак драбней валоскага гарэха.

Што-ж тычыцца гнаеньня хлеўным гноем, то лепей, калі ім гноіцца папярэдняя расьліна, а нястача пажывы дапаўняецца штучнымі гнаямі.

У дадатак скажым, што там, дзе сеецца шмат пшаніцы і яна заражана сьмярдзючаю галаўнёю, там рэкамэндуецца рабіць пратручваньне насеньня фармалінам або сярчанам медзі (сінім каменем). Для пратручваньня сярчанам медзі робіцца 1 прац. яго рашчыны (1 кл. сярч. медзі на 100 літр. вады) і ў яго сыпецца насеньне на 3—4 мінуты і потым сушыцца.

Фармалінавая-ж рашчына робіцца так: 1 частка фармаліну (40 працэнтовага) разводзіцца з 400 часткамі вады; у гэтай рашчыне трымаецца насеньне 15 — 20 мінут, а потым таксама сушыцца.

Яшчэ мусім сказаць, што пры сяўбе добрую службу робяць радавыя сеялкі, якія варта было набываць дробным селянам, згуртаваўшыся ў супалкі. Затрачаныя грошы на сеялку хутка акупляюцца ўжо тым, што пры радавай сяўбе выходзіць насеньня на 20—40 прац. менеі, ня кажучы ўжо аб тым, што пры радавай сяўбе зерняты добра разьмяркоўваюцца з узглядамі на паверхню, а таксама пры помачы сеялак зярняты можна зарабляць на патрэбную глыбіню.

Гніеньне капытнай стрэлкі.

Гніеньне капытнай стрэлкі ў коней можна вылячыць наступным спосабам: стрэлка зьмзваецца дзёгцям, а потым увесь капыт абматваецца пакульлем і абвязваецца палатном. Стрэлку і капыт трэба часта абмываць цёплай мыльнай вадою. Можа таксама ўдачна лячыць рашчынай сярчану медзі (сіні камень). Для гэтай мэты робіць ванны з 5 прац. рашчыны сярчану медзі (на 100 частак вады бяруць 5 частак сярчану медзі). Тэмпэратура ванны павінна быць 15°—18° па Рэамюру.

Сьродак ад расклёўваньня курамі яец.

У здаровым яйцы прабіваюць невялічкую дзюрачку і праз яе выліваюць жаўток і бялок, да якіх дадаецца трохі чорнага перцу; потым гэтай мешанінай яйцо іззноў напаўняецца, дзірачка замазваецца гіпсам або воскам і такое яйцо кладзецца там, дзе нясуцца куры. Калі прывыкшая клявацъ яйкі курка папрабуе таго яйка, то адразу адвучыцца ад сваей благой прывычкі. Практычныя гаспадыні гэты спосаб радзяць, як найбольш пэўны.

Як збавіцца атрутнасьці ў розных грыбох.

У вялікай колькасьці грыбоў знаходзяцца атрутныя алькалёіды, якіх пазбавіцца можна так: вымыты грыбы, прыгатаваны для смажаньня ці варкі, парэзаць на кускі і абліць вадою, да якой было дадана воцту. (На 2 шклянкі вады 2 лыжкі воцту, толькі ня воцтавае эссэнцыі). Хапае, калі грыбы ў такім воцце патрымаць дзьве гадзіны, каб яны сталі зусім ня шкоднымі для здароўя.

ХРОНІКА

— У справе арышту „сяброў тымчасовай камісіі" Тав. Белар. Школы. Орган мясцовай эндэцыі "Dzien. Wil." даносіць, быццам „выхаванкі Беларускай Гімназіі" ды „сябры дачаснай камісіі" Таварыства Беларускай Школы гр. гр. Саковіч, Мазуць і Скурчанка — арыштаваны — у зьвязку з нейкімі матэрыяламі, знойдзенымі ў нейкай Хасі Дэдэрман.

На падставе ведамых нам фактаў папраўляем „інфармацыю" газэты.

Апошні склад Галоўнай Управы Т. Б. Ш. быў „узнаны" уладамі ў канцы XII—1930 г. і пацаваў да новага арышту ўсіх сяброў Г. У. — 14 лютага 31 г. Тады ўзнавіла сваю працу „дачасная камісія", зложаная з прадстаўнікоў Акружных Управаў Т. Б. Ш., якая працавала і раней — пасьля першага арышту сяброў Галоўнай Управы. Але на гэты раз Староства ўжо не „узнала" гэтай дачаснай камісіі, дык яна таму ўжо і не працавала.

Што датычыць тых асобаў, якія пералічаны у зацемцы „Dzien. Wil.", як „сябры дачаснай камісіі", дык ніхто з іх не ўваходзіў у склад гэтай камісіі. Гр. Саковіч, сябра Наглядпай Рады, праз увесь час працы дачаснай камісіі нават не знаходзіўся на волі. А гр. Скурчанка, як нас інфармуюць, дык зусім не арыштавана і жыве сабе спакойна ў бацькоў на весцы.

Як блізу заўсёды праўды ў чарговай „інфармацыі" меншасьцеядскай газэты — ні шмат.

— Сьвяшч. Каўшу вернены правы законавучцеля. На падставе пастановы Варшаўскага Правасл. Сыноду віленская епархіяльная ўлада зьняла з сьвяшч. Каўша «запрещеніе» выкладаць Закон Божы ў школах дый прыпісала» яго да Пятніцкай царквы. Аднак — у абедзьвюх беларускіх школах у Вільні — Гімназіі ды Сэмінарыі — закантрактаваны і зацьверджаны ўжо на бліжэйшы школьны год законавучыцелям сьвяшч. Кульчыцкі.

— Новы абавязак самаўрадавых гмінаў. Як ведама, новым законам абавязак дастаўленьня гмахаў пад пачатковыя школы накладзены на гмінныя самаўрады.

Міністар унутраных спраў абежнікам да ваяводаў высьвятліў, што некалькі суседніх гмінаў могуць будаваць школьныя гмахі ў складку. Для нас пры гэтым паўстае з асаблівай сілай справа нацыянальнай школы — беларускай у беларускіх гмінах. Бо-ж — новы абавязак, наложаны на беларускія гміны толькі сільней падмуроўвае іх бясспрэчныя правы: будуючы цалкам на свой кошт школьныя будынкі, беларуская самаўрады з падвойнай сілай і правам павінны дамагацца і сваей роднай мовы выкладаньня ў гэтых школах.

— Страты ад граду ў Сьвянцяншчыне. Страшэнная бура ў Сьвянцяншчыне пабіла на 80 прац. азімыя ды на 70 прац. яравыя пасевы. На прасторы 4120 гэктараў пацярпелі 100 вёсак— з 859 гаспадаркамі. Неабходна дапамога гэтым 859 сем'ям — як насеньнем таксама і хлебам на жыцьцё. Зьезд прадстаўнікоў грамадака-гаспадарчых арганізацыяў Сьвянцяншчыны аблічыў, што зараз-жа патрэбна 150.000 зл. на падтрыманьня гэтых сямей. Зьезд пастанавіў прасіць аб скасаваньні падаткаў для іх, аб зьбіраньні для іх грошай па гэтым павеце і т. д.

— Дапамога насеньнем сялянству, зруйнаванаму паводкамі. Віленскі грамадзянскі камітэт для дапамогі ахвярам разводзьдзя перадаў паветовым камітэтам 60.000 зл. для раздачы найбольш пацярпеўшым на мясцох. Браслаўскі камітэт дастаў 20.000 зл., Глыбоцкі — 7.000, Маладэчанскі — 9.000, Ашмянскі — 3.000, Пастаўскі — 3.500, Сьвянцянскі — 10.000, Вялейскі — 4.000 і Віл.-Троцкі — 3.500 зл.

Рэдактар-выдавец: М. СІНЯЎСКІ. Друкарня А. ДВОРЖЭЦА, Вільня, Завальная вул. № 32.